

בנין ועקב

על פרשת השבוע

צריכים לקיים רצון השם

לדבר על ישראל רק מה שהקב"ה ישים בפיו, למרות שמחמת זה נתבייש עד מאד מבלק ואנשיו, ששלחוהו לביתו בבושת פנים.

והדברים צריכין תלמוד גדול, מהו סודו של בלעם, איך יתכן שכלפי חוץ היה נראה כצדיק גדול, ואילו חז"ל מצאו וגילו שבפנימיותו היה רשע גדול מאד שאין כמותו.

אין שום עבירה לשחק בשחמט בשבת אך ברור לכל שהוא ההיפך מרצון ה'

ואפשר לבאר על פי מה שמסופר על הגה"צ רבי שרגא פייביל מנדלוביץ זצ"ל, שכאשר הגיע לאמריקא בפעם הראשונה, בתקופה שהיה קשה שם מאד מצב הרוחני כידוע, ראה הגאון איך שאפילו הרבנים יושבים ומשחקים עם שחמט בשבת רח"ל. כשניסה למחות על התנהגותם, השיבו לו הרבנים, שאינם מבינים על מה מחאתו, הרי אין בזה שום חשש חילול שבת, כי הם הכינו הכל בערב שבת, באופן שלא יכשלו בעת המשחק בשום נדנוד של איסור שבת מדאורייתא או מדרבנן, ואם כן על מה ולמה הוא זועק עליהם בחינם, ועל מה יצא הקצף.

השיבם הגאון, עתה נתיישב לי הלשון שאמר בלעם, 'אם יתן לי בלק מלא ביתו

בפרשתו כתיב (כב, יח), 'ויען בלעם ויאמר אל עבדי בלק אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' אלקי לעשות קטנה או גדולה'. ופירש"י, מלא ביתו כסף וזהב - למדנו שנפשו רחבה, ומחמד ממון אחרים. אמר, ראוי לו ליתן לי כל כסף וזהב שלו, שהרי צריך לשכור חיילות רבות, ספק נוצח ספק אינו נוצח, ואני ודאי נוצח.

ויש להבין למה דורשים אמירתו זו של בלעם לגנאי, הרי לכאורה אמר בזה דבר גדול, שהוא מוכן לוותר על בית מלא כסף וזהב, כדי שלא לעבור את פי ה'. ואיך יתכן שדוקא מדיבוריו אלו אנו לומדים גנותו של בלעם הרשע, שנפשו רחבה ומחמד ממון אחרים.

וכיוצא בזה יש להבין בכללות, איך יתכן שבכל דברי חז"ל ראשונים ואחרונים מבואר, שבלעם הרשע היה רשע גדול עד מאד, ואילו יהודי פשוט הלומד פרשת בלק, נראה לו כלפי חוץ, שבלעם היה צדיק ועובד ה'. שהרי שם שמים היה שגור על פיו תמיד, ולא עשה שום דבר עד ששמע מהשי"ת שיכול לעשות כך, והסכים לוותר על בית מלא כסף וזהב כדי שלא לעבור על רצון ה'. ולאחר מכן אנו רואים שהקריב קרבנות, וממש מסר נפשו לקיים רצון השי"ת שלא

וכלל, רק עיקר השבת ניתן לנו כדי להתענג על ה', בלימוד התורה ובתפילות השבת, ובזמירות שירות ותשבחות בסעודות השבת, ולא ניתן לנו השבת כדי לבלות את השבת במשחקים ומעשה הבלים ח"ו.

וזהו מה שדייק בלעם לומר, **לא אוכל לעבור את פי ה'**, דוקא את פי ה' הוא לא היה מוכן לעבור, אבל על רצון ה' עבר במזיד, שהרי ידע היטב היטב שהשי"ת אינו רוצה בשום אופן שילך לקלל את ישראל, וכמו שאמר לו בפירוש בפעם הראשון, (כב, יב), **לא תלך עמהם לא תאור את העם כי ברוך הוא**, ואף על פי כן הלך לקללם בשמחה ובזריזות².

כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה' אלקי', והיה קשה לי תמיד, למה אמר בלעם לשון זה, **'את פי ה' אלקי'**, למה לא אמר, לא אוכל לעבור על 'רצון ה'". אך כשאני רואה התנהגותכם כבר מובן לי הכל, כי אתם אכן עושים ומכינים הכל שלא תעברו את פי ה', ושלא להיכשל בשום נדנוד של חילול שבת, אך אתם יודעים טוב טוב שאתם עוברים בזה על רצון ה', כי בודאי אין זה רצון ה', שהרבנים ישבו בשבת וישחקו בשחמט, לא לשם זה נתן לנו השי"ת את מתנת השבת³.

והוא כלל תמידי, מה שיושבים ונחים בשבת, ואין עוברים על שום מלאכה מהל"ט מלאכות שבת, עדיין אין זה מספיק כלל

בלעם היה מוכן למסור נפשו לקיים 'פי ה', אך על 'רצון ה' עבר במזיד ובשאט נפש

כי הגם שניכר מתוך דבריו שהיה מוכן לוותר על הרבה כסף וזהב שהבטיח לו בלק אם יקלל את ישראל, וכך עשה גם בפועל, למרות שהיה נפשו רחבה וחמד ממון

בלעם לא היה מוכן לבטל רצונו מפני רצון השי"ת

ועל פי זה מובן שפיר למה למדו חז"ל מכל דיבוריו של בלעם רק גנותו ולא שבחו,

א. כיוצא בזה מרגלא בפומיה של הגה"צ אאמו"ר שליט"א, שכשאחד אוכל לכבוד הסעודה בליל שבת 'פיתה פלאפל', אין ספק שלא עבר בזה על שום נדנוד איסור של חילול שבת כלל, ויצא ידי חובת סעודת שבת למהדרין מן המהדרין. וגם אם יאכל בכל השלש סעודות 'פיתה פלאפל', לא יעבור בזה על שום נדנוד איסור. אך מכל מקום מובן לכל שלא קיים בזה רצון ה', כי לא זהו רצון ה', לאכול מאכלים מגושמים של בעלי תאוות בסעודת השבת, רק רצון ה' הוא, שיאכלו סעודה קדושה לשם שמים לכבוד שבת מלכתא.

ב. וכעין זה כתב מרן הגה"ק רבי אלחנן ווסרמן זצוק"ל בקונטרס דברי סופרים (סימן א אות כד): 'ולפי פשוטי המקראות נראה שזה היה עונו של בלעם הרשע, דלכאורה אחרי שאמר 'אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב לא אוכל לעבור את פי ה', מה היא רשעתו. אבל באמת, אף שידע בלעם היטב כי הליכתו לקלל את ישראל הוא נגד רצון ה', לא חשש על זה כל זמן שלא היה לו ציווי מפורש שלא לילך, ועל כן אמר לא אוכל לעבור את פי ה', פי דייקא, אבל רצון ה' לא היה חשוב בעיניו לעשותו, וזהו רשעותו'.

אחרים, עם כל זה וויתר על הכל במסירות נפש ולא קילל את ישראל, ואמר אך ורק מה ששם השי"ת בפיו.

אך מכל מקום מזה גופא נתגלה גודל גנותו, שאינו מוכן לבטל רצונו מפני רצון השי"ת כלל וכלל, ואדרבה, הוא מנסה בכל מיני אמתלאות לבטל ח"ו רצון השי"ת שאינו רוצה לקלל את עמו ישראל, מפני רצונו הרשעה של בלעם לקלל את ישראל. וכמו שפירש"י (פסוק ט), 'אמר בלעם, פעמים שאין הכל גלוי לפניו, אין דעתו שוה עליו, אף אני אראה עת שאוכל לקלל ולא יבין'. ועוד פירש"י (פסוק כ), 'אמר בלעם, שמא אפתנו ויתרצה'.

וממילא אין שום שבח בזה שמסר נפשו שלא לעבור על פי ה', שלא לומר רק מה שישים ה' בפיו, מאחר שתוך כדי דיבור עבר בשאט נפש על רצון ה', שגילה לו בפירוש שאין רצונו שיקלל את ישראל. וכמו שפירש"י (פסוק כב), 'ראה שהדבר רע בעיני המקום, ונתאוה לילך'.

בלעם כלל בזריזות כדי לקיים רצון ה', אדרבה, כל הליכתו היה, כדי לעבור על רצון ה' הרוצה לברך את עמו ישראל ולא להיפך ח"ו. רק כל הליכתו בזריזות היה רק משום גודל שנאתו לכלל ישראל, וזה הביא אותו שיקלקל את השורה, ויחבוש בעצמו את אתונו בזריזות.

וזהו מה שאמר לו השי"ת, **רשע, כבר קדמך אברהם אביהם, שנאמר** (בראשית כב, ג) **וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו**. פירוש, דוקא מה שעשה אברהם אביהם, שהשכים בבוקר וחבש בעצמו את חמורו, זה היה עם כוונה טובה כדי לקיים את רצונו, למרות שהיה צריך לעשות בזה ממש ההיפך מרצונו, לעקוד ולשחוט את יצחק בנו יחידו אהובו, מכל מקום ביטל רצונו מפני רצונו. אך אתה שאין לך שום כוונה ושאיפה לקיים את רצונו, רק להיפך, אם כן אין שום מעלה במה שאתה חובש בעצמך את אתונך, ואדרבה, אתה מוסיף בזה עוון על פשע, להזדרז כדי לעבור על רצונו.

האתון גילה כל קלונו של בלעם

ועפ"ז אפשר ליישב קושיית האור החיים **הק'** (במדבר כב, כז) ועוד, מה היה הצורך בהנס הגדול שעשה השי"ת, שנברא פה האתון כבר בששת ימי בראשית, ודיברה האתון לבלעם והוכיחה אותו קשות, ולכאורה אינו מובן כל כך מה היה הצורך בכל זה?

ג. לשון האור החיים הקדוש: 'צריך לדעת כוונת ה' בענין זה שנתגלה המלאך להאתון, גם בהעמדת המלאך ג' פעמים בג' מקומות, ובלחיצת רגלי בלעם, וברביצתה, גם בפתיחת פה האתון, וכל מעשה האמור בענין הוא ענין סתום.

ונראה כי כל כוונת ה' בענין זה לא היתה אלא להשפיל גאוותו של בזוי זה, לפי שקדם ונהג גבהות לפני ה' כמו שכתבנו למעלה, שלא אמר לשרים כי הוא הולך ברשות ה' אלא כאדם העומד

בלעם התכווין בסתר לבו לעבור על רצון ה', ורק משום שנאתו לישראל עשה הכל לבד ובזריזות

וזהו מה שפירש"י על מה שנאמר (כב, כא) **'ויקם בלעם בבוקר ויחבוש את אתונו - מכאן שהשנאה מקלקלת את השורה**. היינו שהתורה הקדושה מגלה, שבאמת לא הלך

ואישות בלילה, כתיב הכא ההסכן הסכנתי, וכתב התם (מלכים א א, ב) ותהי לו סוכנת.

המלאך אמר לבלעם שבעל כרחו הוא מוכרח ללכת ולברך את ישראל

וכיון שנתגלה כל קלונו של בלעם, נתגלה אליו המלאך ואמר לו (במדבר כב, לב), הנה אנכי יצאתי לשטן כי ירט הדרך לנגדי. פירוש, לאחר שנתגלה כל קלונו, איך שאתה חבוק בתאוות העוה"ז במידה מכוערת שאין כדוגמתה, שוב אין לך מה ללכת לקלל את ישראל. ולכן יצאתי לשטן לנגדך, כי נתגלה עתה למפרע לעיני כל באי עולם, שכל מה שאתה רץ בזריזות לקיים כביכול רצון ה', ירט הדרך לנגדי, באמת אתה עושה כל זאת לנגדי, כדי לעבור על רצוני.

וכשראה בלעם כי כלתה אליו הרעה וכלל ישראל ניצחו אותו, ולא יוכל לקללם בשום אופן רק לברכם, אמר למלאך, ועתה אם רע בעיניך אשובה לי (במדבר כב, לד). ענה לו המלאך, לא לא, אתה כבר לא יכול לשוב, כיון שכבר נבחרת בידי הקב"ה להיות המרכבה לברך את ישראל, ובעל כרחך תלך ותגלה ברבים, שהשי"ת חפץ רק בכלל ישראל מאחר שהם דבקים רק בטוב, ותברך אותם בכל הברכות שיתן ה' בפיך.

ועל פי מה שנתבאר מובן שפיר, כי באמת לא היה שום איש בעולם שהיה יכול להוכיח שיש עתה לבלעם כוונה רעה בהליכתו, לעבור על רצון ה', כי בלעם עשה עצמו כאילו הכל להיפך, הוא צדיק גדול הרץ בזריזות לקיים רצון ה' שאמר לו בפירוש ללכת.

ולכן פתח ה' את פי האתון, כי רק האתון היה יכול לגלות לכולם, קלקוליו הנוראים של בלעם ומה שהוא עושה איתו בסתר בחדרי חדרים נגד רצון ה', וכמו שנאמר (במדבר כב, ל), ותאמר האתון אל בלעם הלוא אנכי אתונך אשר רכבת עלי מעודך עד היום הזה, ובזה גילתה האתון כל קלונו של בלעם, שרק עושה עצמו מבחוץ כאילו הוא מקיים רצון ה', אך בסתר ובחדרי חדרים הוא עובר תמיד על רצון ה'.

וכמו שאמרו חז"ל (ע"ז ד:), בעידנא דחזו ליה דהוה רכיב אחמריה, אמרו ליה, מאי טעמא לא רכבתא אסוסיא, אמר להו, ברטיבא שדאי ליה. מיד: ותאמר האתון הלא אנכי אתונך. אמר לה, לטעינא בעלמא. אמרה ליה, אשר רכבת עלי. אמר לה, אקראי בעלמא. אמרה ליה, מעודך ועד היום הזה. ולא עוד, אלא שאני עושה לך רכיבות ביום

ברשות עצמו, לזה ביקש לו ה' השפלה שאין למטה ממנה, ושחק בו בקלון מכוער ומשונה. ודבר ידוע הוא כי הרכבה החיונית אשר הרכיב ה' בבעלי חיים בלתי מדברים, היא משונה מהרכבה החיונית שפעל ה' ועשה בבעלי חיים המדברים, ולזה כשרצה ה' שתפתח האתון את פיה לדבר כבעלי חיים המדברים, הוצרך להרכיב בה הרכבה החיונית של בעלי חיים המדברים.

והוא מה שפעל ה' במעשה העמדת המלאך בג' מקומות ובראיית האתון המלאך ג' פעמים, כי כח המדבר צריך ג' הכנות קודמות לו [וכו'], ואז פתח ה' את פיה ודיברה דברי הבנה בדרך שואל ומשיב, והכלימה את בלעם בדרך ביזוי בפני נערי וכו', וביזוי שיהיה בדרך זה יש לו קול להיותו דבר תמוה בב' אופנים, אופן א' שתדבר הבהמה, והב' שאדם גדול כבלעם היתה לו אתונו לאשה שוכבת חיקו. עכלה"ק.

כלל ישראל אוכלים בעולם הזה ונוחלין בעולם הבא

וזהו מה דאיתא במשנה באבות (פ"ה מ"ט),
מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו
של בלעם הרשע, תלמידיו של אברהם
אבינו אוכלין בעולם הזה ונוחלין בעולם
הבא, שנאמר (משלי ח) **להנחיל אוהבי יש**

ואוצרותיהם אמלא, אבל תלמידיו של בלעם
הרשע, יורשין גיהנם ויורדין לבאר שחת.

והיינו שכלל ישראל זוכים אפילו בעולם
הזה, ששונאיהם מוכרחים להודות להם
ולברכם, ואילו תלמידיו של בלעם הרשע,
יורשין את הגיהנם כשהם עוד בעולם הזה,
כי לבסוף מתגלה כל קלונם ברבים, ואין
להם לא עוה"ז ולא עוה"ב.

הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו

ואפשר לומר שעל בלעם וכיוצא בו נאמר
(ירמיה טז, יא), **ואותי עזבו ואת תורתי לא
שמרו, ופירשו חז"ל** (איכה רבה פתיחות, ב),
אמר הקב"ה, הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו.
והרמז בזה, שהקב"ה אומר, הנה הרשעים
הללו עוברים במזיד על רצון ה' ועושים
כתאוותם הרעה, ועוד מתגאים לומר שאינם
עוברים על פי ה'. וכמו שטען בלעם למלאך,
שהוא רוצה בסך הכל לקיים מה שהקב"ה
אמר לו בפירוש בפעם השניה, (פסוק כ) **אם
לקרוא לך באו האנשים קום לך איתם, כי
בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו מן
השמים הן לטב והן למוטב.**

רק על ידי התורה אפשר לדעת מהו רצון ה' האמיתי

וזהו ותורתי שמרו, כי הדרך היחידה אין
אפשר באמת לדעת מהו רצון ה' בכל דבר,
הוא דייקא על פי מה שרואים בתורה
הקדושה. כמו שכתב התניא (ליקוטי אמרים
פרק ד), 'שהתורה היא רצונו וחכמתו יתברך,
והקב"ה ורצונו וחכמתו כולו חד נינהו"ד.

ועל זה אומר הקב"ה, **הלואי אותי עזבו,**

ד. וראה עוד לשון התניא בפרק ה': 'דרך משל, כשאדם מבין ומשיג איזו הלכה במשנה או בגמרא
לאשורה על בוריה, הרי שכלו תופס ומקיף אותה, וגם שכלו מלוכס בה באותה שעה. והנה הלכה זו
היא חכמתו ורצונו של הקדוש ברוך הוא, שעלה ברצונו, שכשיטעון ראובן כך וכך דרך משל, ושמעון
כך וכך, יהיה הפסק ביניהם כך וכך.

ואף אם לא היה ולא יהיה הדבר הזה לעולם, לבא למשפט על טענות ותביעות אלו, מכל מקום

וזהו מה שאמרו חז"ל (קידושין ל:), 'הקדוש ברוך הוא אמר להם לישראל, בני, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה, אין אתם נמסרים בידו'. כי כל עוד שאין עוסקים בתורה, יכולים ללכת שולל אחרי היצר הרע, המפתה את האדם לומר על עבירה שהוא מצוה ועל מצוה שהוא עבירה, ונמצא שלפעמים האדם עובר עבירה ואינו מקיים מצוה, ועוד מדמה בליבו לומר שהוא עושה רצון ה' בזה...

ולכן התבלין היחיד שיש נגד היצר הרע הוא התורה הקדושה, כי רק משם אפשר לדעת מהו באמת רצון השי"ת, וכשעושים רק כפי מה שכתוב בתורה הקדושה, בלי לנטות ימין ושמאל אפילו כחוט השערה, רק אז זוכים שלא להימסר בידי היצר הרע, המפתה את האדם לומר שרצון ה' הוא שלא לעשות את המצוה, ולעשות את העבירה ח"ו.

וזהו הלואי אותי עזבו, שלא לעשות את מה שנראה לכם שהוא רצוני, רק ותורתי שמרו, כי רק על ידי התורה יכולים להשיג מהו רצון השי"ת באמת, ורק כששומרים את התורה זוכים לקיים רצון השי"ת בשלימות.

הגנב מוסר נפשו לגנוב בזכות בטחונו על הקב"ה שישמע תפילתו

וכעין זה כתב התולדות יעקב יוסף (פרשת שופטים) בשם הרב מו"ה יואל, דהנה מצינו

בחז"ל (ברכות סג. לגירסת העין יעקב), שכשהגנב נמצא אפום מחתרתא, רחמנא קריא. פירוש, כשהגנב חותר במחתרת כדי לגנוב, והוא יודע שאם יתפס בגניבתו יכולים להרגו על זה, הוא מתעורר אז להתפלל ולקרוא אל ה' ממעמקי לבו, והשי"ת מקבל תפילתו, ועי"ז הוא מצליח לגנוב כרצונו ואינו נתפס.

ויש להבין למה באמת הוא כך שנשמע תפילתו, למרות שהוא נגד רצונו יתברך שציוה וכתב בעשרת הדברות 'לא תגנוב'. וצריך לומר שתפילתו מתקבלת מצד ההכרח, כי אם לא יתקבל תפילתו על זה, שוב לא יהיה הבחירה חופשית, כי ירגיש שרק תפילתו על הדברים הטובים מתקבלים ולא להיפך, וממילא אין לו האפשרות לעשות את הרע כבחירתו החופשית.

ועוד כי מזה יתעורר לתשובה, כשיראה שהשי"ת משגיח עליו ושומע תפילתו, אפילו כשהוא מתפלל לעשות נגד רצון ה', כל שכן שישמע ה' את תפילתו כשיתפלל שיזכה לחזור לדרך הטוב.

ועכ"פ יוצא לנו מזה, דאלו הרשעים חוטאים בסיבת בטחונם בו יתברך בלב שלם, שיעזור להם כשיתפללו שיוכלו לגנוב ולחמוס ושלא יתפסו ולא יהרגו. ולולי זה היו פוחדים לחתור במחתרת שמא יתפסו ויהרגו. וזהו הלואי אותי עזבו,

מאחר שכך עלה ברצונו וחכמתו של הקדוש ברוך הוא, שאם יטעון זה כך וזה כך יהיה הפסק כך, הרי כשאדם יודע ומשיג בשכלו פסק זה, כהלכה הערוכה במשנה או גמרא או פוסקים, הרי זה משיג ותופס ומקיף בשכלו רצונו וחכמתו של הקדוש ברוך הוא, דלית מחשבה תפיסא ביה ולא ברצונו וחכמתו, כי אם בהתלבשותם בהלכות הערוכות לפנינו, וגם שכלו משובש בהם. והוא יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל בגשמיות, להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופנה. עכ"ל.

שלא לבטוח בי לעשות מעשים רעים על סמך בטחונם שאעזור להם בעת צרתם, רק ותורתי שמרו לקיים מה שאמרתי בתורה הקדושה^ה 'לא תגנוב'.

החילוק בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע

חילוק יסודי אחד בין אברהם אבינו לבין בלעם הרשע - להבדיל אלף אלפי הבדלות.

אברהם אבינו אין לו רצון עצמי, רק כל רצונו הוא לקיים רצון השי"ת, וכדי לדעת מהו רצון השי"ת, הוא מקבל עליו את התורה ולומד את התורה מפני שהוא רצונו וחכמתו של הקב"ה. וכשהוא רואה בתורה הקדושה שזהו רצון השי"ת, שיהיה לכל אחד עין טובה, רוח נמוכה, ונפש שפלה, הוא מבטל רצונו מפני רצון השי"ת, ומתחיל להסתכל על כל אחד בעין טובה, ומנמיך את רוחו, ומשפיל את נפשו.

לעומת זה בלעם הרשע הוא ההיפך

וזהו מה דאיתא **במשנה** (אבות פ"ה מ"ט), 'כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו, מתלמידיו של אברהם אבינו, ושלשה דברים אחרים, מתלמידיו של בלעם הרשע. עין טובה ורוח נמוכה ונפש שפלה, מתלמידיו של אברהם אבינו. עין רעה ורוח גבוה ונפש רחבה, מתלמידיו של בלעם הרשע'.

ולכאורה יש להבין איך יתכן, שכל תלמיד של אברהם אבינו יש בו ממילא שלשה מעלות טובות הללו, ולעומת זה כל תלמיד של בלעם הרשע יש בו ממילא שלשה מדות רעות הללו. וע"פ דברינו מובן שפיר, כי יש

ה. וכן איתא בכתר שם טוב (אות ג): 'מהבעל שם טוב, ביאור 'הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו', ביאור על פי הלצה, כי עבדא אמחותרתא, רחמנא קריא, וזהו שאמרו, 'הלואי אותי עזבו', שלא לקרוא אותי ולא יגנוב, ואז 'תורתי שמרו'. עכ"ל"ק.

ו. ועיין מה שכתב שם עוד התולדות יעקב יוסף, וזה לשונו: 'שמעתי בשם מורי פירוש הפסוק (תהלים קמה, יט) רצון יראיו יעשה ואת שוועתם ישמע ויושיעם, דקשה אם כבר עשה רצון יראיו, מה צריך עוד לשמוע שוועתם להושיעם, ועל כל פנים איפכא הוי ליה לומר ששומע שוועתם ורצון יראיו יעשה. וביאר, כי מצאנו מדתו יתברך ששומע לכל הקוראים אותו או לטובה או לרעה חס ושלוש, כמאמר חז"ל גנבא במחותרתא רחמנא קריא. וכי תימא אם כן מה הפרש יש בין צדיק לרשע, וביאר, כי יש הפרש גדול ביניהם, כי הגנב שנשמע תפילתו שיוכל לגנוב, ואחר כך כשנתפס בגניבתו וחוזר וקורא אליו יתברך שמו, שוב לא נענה, מאחר שבחר בזה. מה שאין כן הצדיק המתפלל על איזה דבר, גם שיודע ה' יתברך שאין זה לטובתו, מכל מקום ה' יתברך עושה מבוקשו. וזהו שאמר רצון יראיו יעשה, ואחר כך כשרואה הצדיק שאין זה טובתו, וחוזר וקורא אל ה', אז ברחמי יתברך שוועתם ישמע ויושיעם'. עכ"ל"ק.

בכלן, עכשיו עמוד לי בנסיון זה, שלא יאמרו אין ממש בראשונים.

ויש להבין מה היה הקטרוג של השטן על זה שלא הקריב אברהם אבינו קרבן ביום שגמל את יצחק בנו, מהו הקטרוג בזה. ועוד יש להבין מה שאמרו, "שלא יאמרו ראשונות אין בהם ממש", הרי גם הנסיונות הראשונות היו נסיונות קשים, ועם כל זה עמד בהם, ואיך יתכן שבשביל שלא יעמוד בנסיון האחרון, יאמרו שגם הנסיונות הראשונות לא היה בהם ממש.

ועל פי מה שנתבאר אתי שפיר, דהנה הטעם שהשי"ת בחר באברהם אבינו ובזרעו אחריו, להיות עם סגולתו, מפני שאברהם אבינו עבד את השי"ת מתוך אהבה עצומה, עד שמגודל אהבתו ביטל את כל עצמיותו לגמרי עבור קיום רצון השי"ת, וכמו שנאמר (ישעיה מא, ח), **ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אוהבי, ומבואר בזה, שהטעם שהשי"ת בחר בכלל ישראל, הוא משום שאברהם אביהם היה אוהב ה', ועושה כל עבודתו מתוך אהבת ה'.**

השטן רצה להוכיח שאברהם אבינו עושה הכל רק מתוך יראת העונש ולא מתוך אהבת ה'

ועל דבר זה רצה השטן לקטרג, שיתכן שכל מה שאברהם אבינו עושה רצון ה', אין זה מפני האהבה והביטול שיש לו להשי"ת, רק מפני היראה שהוא ירא שלא יענש אם יעבור על רצון ה', ואם כן אין בו שום מעלה מיוחדת יותר מכל אנשי העולם, שעבור זה יבחר השי"ת בו ובזרעו עד עולם, להיות עם סגולתו. כי אולי גם הוא אינו מחפש לעשות

הגמור, יש לו רק רצון עצמי, למלאות כל תאוותיו הרעות, ולא איכפת לו כלל מהו רצון השי"ת, וממילא אינו רוצה לקבל את התורה. רק כדי שלא להרגיש בנפשו שהוא רשע, הוא מדקדק לעשות תחבולות איך לא לעבור על פי ה', ובד בבד להחזיק בתאוותיו השפלות. ולכן כל תלמיד של בלעם הרשע, נשאר עם תאוותיו ומידותיו הרעות, עין רעה, רוח גבוהה ונפש רחבה.

השי"ת בחר בזרע אברהם שיהיו עם סגולתו, מפני האהבת ה' שהיה לאברהם אביהם

ועל פי זה אפשר לבאר מה שאמרו **בגמרא** (סנהדרין פט:), **ויהי אחר הדברים האלה והאלקים ניסה את אברהם** (בראשית כב, א). מאי אחר, אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי בן זימרא, אחר דבריו של שטן, דכתיב (שם כא, ח) **ויגדל הילד ויגמל וגו'**, אמר שטן לפני הקדוש ברוך הוא, רבונו של עולם, זקן זה חננתו למאה שנה פרי בטן, מכל סעודה שעשה לא היה לו תור אחד או גוזל אחד להקריב לפניך. אמר לו, כלום עשה אלא בשביל בנו, אם אני אומר לו זבח את בנך לפני, מיד זובחו. מיד **והאלקים נסה את אברהם, ויאמר קח נא את בנך.**

ומסיק הגמרא על זה, אמר רבי שמעון בר אבא, אין **נא** אלא לשון בקשה. משל למלך בשר ודם שעמדו עליו מלחמות הרבה, והיה לו גבור אחד ונצחן. לימים עמדה עליו מלחמה חזקה, אמר לו, בבקשה ממך עמוד לי במלחמה זו, שלא יאמרו ראשונות אין בהם ממש. אף הקדוש ברוך הוא אמר לאברהם, ניסיתך בכמה נסיונות ועמדת

כל שהוא עושה כל עבודתו לה' מתוך אהבה עצומה.

ע"י שאברהם אבינו חבש בעצמו את חמורו ללכת להעקידה נתגלה שהוא ניגש לזה בשמחה ומתוך אהבה עצומה

ולכן דוקא בדבר זה שאברהם אבינו חבש בעצמו את חמורו ללכת לעקידת יצחק, הוכיח עתה הקב"ה גם לבלעם, את החילוק העצום שיש בין כלל ישראל לאומות העולם. כי גם כשהאומות העולם מסכימים לעזוב לזמן קצר את כל תאוותם כדי לקיים דבר ה', מכל מקום אינם עושים זה מתוך אהבת ה', רק מפני שהם יראים ממנו יראת העונש, ולכן בסתר לבם הם ממשיכים גם אז לעבור על רצון ה', ורק מבחוץ הם עושים עצמם כאילו הם מקיימים רצון ה'.

וכמו שרואים אצלך - בלעם, שאתה עושה עצמך מבחוץ כאילו אתה רץ בזריזות לקיים את דברי ה', ובאמת כל כוונתך בזה בסתר לבך, הוא רק לעבור על רצון ה', וכל מה שאתה רץ בזריזות הוא רק מפני גודל שנאתך לכלל ישראל ואתה רוצה לקללם, ושנאה עמוקה זו קלקלה את השורה.

לעומת זה כלל ישראל עובדים את השי"ת מתוך אהבה עצומה, ולכן הם מוכנים לוותר ולהפקיר כל הדברים האהובים עליהם עבור קיום רצון השי"ת בשלימות, מגודל אהבת ה' הבורע בקרבם. וכמו שראו אצל אברהם אבינו, שהיה מוכן לשחוט ולהרוג את בנו יחידו אהובו, כדי לקיים רצון ה' בשלימות, ונזדרז לקיים הציווי ה' מתוך אהבה עצומה שאין כדוגמתה, כאילו הוא נוסע כעת לחתונת בנו יחידו שנולד לו אחרי עשרות

בדוקא רצון ה', רק גם הוא כל כוונתו הוא שלא לעבור על פי ה', משום יראת העונש.

וזהו מה שבא השטן להוכיח את קטרוגו, מזה שלא הקריב אברהם אבינו שום דבר לה' אפילו לא תור וגוזל, ביום היגמל את יצחק בנו, למרות שהשי"ת עשה לו חסד ונס גדול כזה, שנולד לו בן למאה שנה, ומוכח מזה שאברהם אבינו אינו עושה עבודתו מתוך אהבה רק מתוך יראת העונש, כי אילו היה אוהב את ה', בודאי היה מקריב קרבן לה' בעת הסעודה מגודל אהבתו.

ע"י העקידה נתגלה שאברהם אבינו עמד בכל הנסיונות רק משום אהבת ה' הבורע בקרבו

ועל זה השיב לו השי"ת, שיוכיח לעיני כולם שאברהם אבינו עושה עבודתו לה' דייקא מתוך אהבה עצומה, על ידי שיאמר לו לשחוט את בנו יחידו אהובו, ומיד יסכים לקיים רצון ה' בזה. ומזה יתגלה, שלמרות אהבתו העצומה לבנו יחידו שנולד לו למאה שנה, מ"מ אהבתו להשי"ת גדלה פי כמה וכמה, עד שאהבתו לבנו יחידו בטלה באלף כלפי גודל אהבתו להשי"ת, ולכן הוא מסכים מיד לשחוט ולהרוג את בנו אהובו, עבור קיום רצון השי"ת.

ועתה מובן מה שאמרו חז"ל, 'שלא יאמרו ראשונות אין בהם ממש', כי אם אברהם אבינו לא היה עומד ח"ו בנסיון זה, לא היה הוכחה מתשעה נסיונות הקודמים שהוא אכן עושה עבודתו לה' מתוך אהבה, רק ישאר עדיין טענת המקטרג, שאולי עשה את הכל רק מתוך יראת העונש, ואם כן אין בהם ממש. ודוקא על ידי הנסיון העשירי, נתגלה לעין

הישראלית עד עולם, מכל זה הוא הסיח עתה את דעתו לגמרי, כדי שיוכל לקיים רצון ה' באהבה ובשמחה גמורה, בלי שום עיכוב על ידי רצונו הפרטי.

אבל האומות העולם אינם מקיימים כלל דברי המשנה, 'בטל רצונך מפני רצונו', רק גם כשהם ניגשים לקיים פי ה', אינם מוכנים לוותר מחמת זה על שום סעיף קטן מתאוותם והנאתם ורצון עצמם.

שנים של ציפייה ממושכת, עד שאהבה זו קלקלה את השורה, ולא ציווה לעבדיו לחבוש את חמורו, רק הוא בעצמו חבש את החמור, כדי לשחוט את בנו יחידו.

כי אברהם אבינו קיים בשלימות דברי התנא (אבות פ"ב מ"ד), 'בטל רצונך מפני רצונו', כשנודע לו שרצון ה' הוא שישחט את בנו יחידו, הוא ביטל לגמרי את רצונו הקודם שהיה לו זה רבות בשנים שיהיה לו בן שיירש אותו וימשיך לבנות את האומה

תאוותם של האומות העולם מקלקל ומשחית את הנביאים שלהם

ולכאורה קשה, הרי עדיין יש להם פתחון פה לומר, שכלל ישראל קיבלו נביאים צדיקים וקדושים, ואילו הם קיבלו נביאים רשעים ומושחתים, ואילו היה ניתן גם להם נביאים צדיקים וקדושים, היו חוזרים למוטב.

וע"פ דברינו מובן שפיר, דזה גופא מה שהנביאים שלהם היו רשעים ומושחתים, הם עצמם אשמים בזה, כי בזה שלא הסכימו לבטל רצונם מפני רצון הקב"ה, ולא רצו

הטעם שהשרה הקב"ה שכינתו על גוי רשע

ועל פי זה מובן מה שפירש"י (כב, ה), 'ואם תאמר, מפני מה השרה הקדוש ברוך הוא שכינתו על גוי רשע, כדי שלא יהא פתחון פה לאומות לומר, אילו היו לנו נביאים חזרנו למוטב, העמיד להם נביאים והם פרצו גדר העולם, שבתחילה היו גדורים בעריות, וזה נתן להם עצה להפקיר עצמן לזנות'.

ז. הרה"ק מקאצק זצוק"ל מבאר על פי זה מה שאמר השי"ת לבלעם, 'רשע, כבר קדמך אברהם'. דהנה למרות שאברהם אבינו נזדרז מאד לקיים רצון השי"ת באהבה וברצון גמור, מכל מקום בסופו של דבר עיכבו אותו מן השמים, כיון שעל ידי זה היה נעקר האומה הישראלית, אם יצחק - בנו של אברהם, היה נעקד ונשחט. ואם כן היה לו לבלעם לדרוש קל וחומר בעצמו, שבודאי בסופו של דבר יעכבו גם אותו מן השמים לקלל את ישראל, כיון שכל כוונתו הוא לרעה, ובעיקר כדי שלא תיעקר חלילה האומה הישראלית מן העולם.

יותר ממשה! שהרי במשה הוא אומר, **הראני נא את כבודך** (שמות לג, יח), ואילו בבלעם הוא אומר, **וידע דעת עליון** (במדבר כד, טו).

ובספרי **זוטא** (פרק ז) אמרו, שהיו כמה מידות ביד בלעם מה שלא היה ביד משה. משה לא היה יודע מי מדבר עמו, בלעם היה יודע מי מדבר עמו, שנאמר **נאום שומע אמרי א"ל אשר מחזה שד"י יחזה** (כד, ד). משה לא היה יודע אימתי הקדוש ברוך הוא מדבר עמו, ובלעם היה יודע מה הקדוש ברוך הוא עתיד לדבר עמו, שנאמר **וידע דעת עליון** (כד, טז).^נ

והדברים ממש מרפסין איגרא, לא רק שבלעם היה שווה בנבואתו כמשה רבינו רבן של כל ישראל, רק במידות מסויימות עוד היה גדול ממשה רבינו, ולמרות שראה הכל, **מחזה שד"י יחזה**, ושמע דברי נביאות מפי ה', עם כל זה נשאר ברשעותו הגדולה,

כלל לדעת מהו רצון השי"ת ולקבל את התורה, זה גרם שאפילו הנביאים שביניהם ישארו עם רצונם העצמי ותאוותם הרעה, ועוד יחזיקו בתאוותם יותר מכל העם. משא"כ אם היו מוכנים לבטל רצונם מפני רצון ה', ולקבל את התורה כדי לדעת מהו רצון ה', היו גם הנביאים שביניהם צדיקים וקדושים.

בבחינות מסויימות היה בלעם הרשע גדול יותר ממשה רבינו

ודבר נורא אמרו חז"ל **במדרש** (ספרי וזאת הברכה, שנז), **ולא קם נביא עוד בישראל כמשה** (דברים לד, י), **בישראל לא קם, אבל באומות העולם קם, ואיזה זה, זה בלעם בן בעור**. והיינו שבלעם הרשע היה שווה במדרגת נבואתו כמשה רבינו. ובתנא **דבי אליהו** (רבה, כו) איתא, שבלעם בן בעור היה מעולה בחכמתו

ח. עיין בכתונת פסים לבעל התולדות **יעקב יוסף** (פרשת בהעלותך) שמבאר סוד הענין: 'דאמרו חז"ל (במדבר רבה יד, כ) **ולא קם נביא עוד בישראל כמשה וכו'**, אבל באומות קם וכו', כי משה ובלעם הם סוד הדעת, זה בקדושה וזה בטומאה, ותחילה נתערב טוב ורע על ידי חטא אדם הראשון וקין והבל, ואחר כך ניתקן, ויצא משה טוב לבדו, וזהו שכתוב (שמות ב, ב) **ותרא אותו כי טוב הוא**, ונפרד ממנו בלעם השקול כמשה בדעת של הטומאה, וזהו שכתוב (במדבר כד, טז) **וידע דעת עליון וגו'**, ודורו של משה נקרא דור דעה. עכלה"ק.

ועיין עוד בנוצר חסד להרה"ק **רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זצוק"ל** (אבות פ"ו): 'השונאים הם רוחו של צדיק כמו שהיו ערב רב משורש משה, אלא מפסולת הבירור היו, ודיברו עליו כל הרעות שבעולם, ויש לנו קבלה ממרן **אלוקי הבעל שם טוב**, שממש חשדוהו באשת איש, כי כל מה שעשה בלעם הרשע שהיה מניצוצי משה רבינו, הכל דיברו עליו וחשדוהו. ולכן אל יתמה על צדיק גמור על מה שמדברין עליו ערב רב רשעים גמורים במה שלא היה במחשבתו כלל, כי אין שום דבר במקרה, כי הרבה פעמים מדברין במה שעשו הם בעצמם, והם משורשו ואינן רואין חוב לעצמן, אלא הכל על הצדיק אמת, ולפעמים מגלגול העבר שפגם בכיוצא בזה בדקות גדול, ועל הכל יתן את לבו לתקן ויקבל באהבה ויבקש רחמים על עצמו ועליהם וימשיך כל טוב'. עכלה"ק.

ועיין עוד במה שכתב הרה"ק **מקאמרנא זצוק"ל בספרו נתיב מצוותיך** (נתיב היחוד שביל ו אות ה): 'ואמר מרן **אלוקי רבינו אור עינינו המאיר מראש אצילות עד סוף עקבות משיחא הרב ישראל בן אליעזר**, שכל מה שעשה בלעם וערב רב אמרו על משה, שחשדוהו באשת איש, על רע שלהם, ולא אמרו כל כך בשקר, שהרי בלעם וערב רב שהם ניצוצי נשמתו, כל מה שעשו אמרו עליו, ואין שום מציאות בלתי ה' יתברך ויתעלה, וחרפות חורפך נפלו עלי (תהלים סט, י), עכלה"ק.

מאחר שלא היה מוכן לבטל רצונו מפני רצון ה', רק רצה להישאר ברצונותיו ותאוותיו הרעים, ולכן הגם שראה גילויים הכי גדולים, הוא נשאר רשע ומושחת.

הטעם שאין שום פתחון פה לאומות העולם בענין הנביאים

ולכן אין שום פתחון פה לאומות העולם לטעון שהנביאים שלהם היו רשעים ומושחתים, כי רק הם לבדם אשמים בזה, במה שלא רצו להשתמש עם התבלין היחיד שיש נגד היצר הרע, התורה הקדושה, אין לנו שיור רק התורה הזאת, ולכן לא עזר להם הנביאים שלהם כלום, כי אפילו מי שרואה גילויים ושומע נבואה, אינו יכול להכניע את היצר ולהתגבר עליו, רק באמצעות התורה הקדושה.

קדש עצמך במותר לך - כי הגם שהוא מותר, אך כל אחד יודע היטב שאין זה רצון ה'

אמנם גם אנו בני ישראל שזכינו לקבל את התורה הקדושה, ואנו זוכים לקיים מצוותיה, יש לנו לזכור הכלל, שיש לנו לקיים בדוקא רצון ה', ולא רק פי ה'. וכמו שמאריך הרמב"ן (פרשת קדושים), שבאמת יכול האדם לקיים כל התרי"ג מצוות, ומכל מקום יהיה נבל ברשות התורה רח"ל, כלומר, שימשיך

להיות שקוע בתאוותיו והנאותיו, ולהיות זולל בשר וסובא יין, והכל ברשות התורה, מבלי לעבור על שום איסור קל. ועל זה באה מצוה מיוחדת בתורה, (ויקרא יט, ב) 'דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו', להורות שיש על האדם לקדש עצמו גם בדברים המותרים לו.

סוף דבר הכל נשמע, זהו הכלל התמידי בעבודת ה', על כל יהודי לחפש בדיוקא לקיים רצון ה', ואסור לו להסתפק במה שהוא כבר מקיים פי ה' וכל התרי"ג מצוות, כשטענתו בצידו, מי זה אסר עלי ליהנות מתאוות העולם ומחמדיה, כי כל יהודי באשר הוא שם יודע היטב שרצון השי"ת הוא, שבני ישראל עם קרובו יהיו קדושים וטהורים, ולא יהיו שקועים חלילה בתאוות העולם ככל הגויים רח"ל. וכיון שכל התכלית הוא לקיים בדוקא רצון ה', לכן יש לנו להתקדש אפילו מן הדברים המותרים לנו על פי התורה.

יעזור השי"ת, שנזכה לבטל רצונינו מפני רצון השי"ת, ולעמול בתורה ולדעת מהו רצון ה' האמיתי, ושנזכה להיות מתלמידיו של אברהם אבינו, ועי"ז נזכה לכל טוב בעולם הזה ולשכר טוב בעולם הבא, כלשון המשנה באבות, 'תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה ונוחלין בעולם הבא'.